

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS POIKKEUSLUVAN TAI ALUEELLISEN KIINTIÖN NOJALLA SALLITTAVASTA KARHUN METSÄSTYKSESTÄ METSÄSTYSVUONNA 2016–2017

Pääasiallinen sisältö

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät karhun rauhoituksesta poikkeamiseksi sekä eräitä aluerajoituksia, jotka perustuvat Suomen karhukannan hoitosuunnitelmassa¹ asetettuihin kannanhoitoalueisiin. Karhu kuuluu luontodirektiivin IV liitteeseen eli on tiukasti suojeltu laji. Suomen karhukanta on kuitenkin riittävän suurella tasolla, jotta sitä voidaan säädellä luontodirektiivin sallimalla ns. kannanhoidollisella metsästyksellä. Ministeriön tavoitteena on vakiinnuttaa kanta poronhoitoalueen ulkopuolella nykyiselle tasolle, mutta pyrkiä saamaan karhukanta leviämään laajemmalle alueelle. Poronhoitoalueella tavoitteena on vähentää karhun aiheuttamia vahinkoja.

Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii asetuksen avulla säätelemään karhun metsästystä karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti niin, että karhuja esiintyy tasaisemmin sopivissa elinympäristöissä koko maassa. Kuten hoitosuunnitelmassa todetaan, levittäytyminen mahdollistetaan ylläpitämällä alueellisesti porrastettua yksilöiden suojelua levittäytymisalueilla.

Kevään pentutuotto huomioiden vuoden 2016 karhujen lukumäärän arvioidaan olevan 1 720–1 840 yksilöä. Vuonna 2015 luku oli 1 453–1 588. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kanta olisi vuodessa kasvanut 250 yksilöllä edelliseen vuoteen nähden vaan kanta-arvio on tarkentunut Tassuhavaintojen perustella. Uudessa kanta-arviossa tarkentumista on tapahtunut erityisesti Itä-Suomessa ylöspäin. Luvut eivät siten ole absoluuttinen tieto karhujen määrästä vaan arvio karhukannasta.

Viime vuosina maa- ja metsätalousministeriön verotuksen keventämisen tavoitteena on ollut pysäyttää kannan lasku ja tässä on onnistuttu (kuva 1).

Asetuksessa suurimmaksi sallituksi saalismääräksi koko maan osalta esitetään 183 (133) karhua. Suluissa merkitty metsästysvuoden 2015–2016 kiintiö.

Asetuksessa esitetään, että poronhoitoalueella verotus olisi 70 (52), vakiintuneen karhukannan hoitoalueella 77 (53) ja levittäytymisvyöhykkeellä verotus olisi 23 (15) sekä kehittyvän kannan hoitoalueella 13 (13). Poronhoitoalueen verotusprosentiksi esitetään 18,8 %. Metsästysvuonna 2015–2016 poronhoitoalueen verotusprosentti oli 15,8 %, mutta lopullinen toteuma 15,2 %. Muun Suomen verotusprosentiksi esitetään 8 %. Viime vuoden lopullinen verotusprosentti oli 6,8 %, mutta toteuma 6 %.

1 Nykytila

Metsästyslain 41 §:n 5 momentin mukaan poikkeuslupien ja 41 a §:n 4 momentissa tarkoitettun kiintiön nojalla (sellaisina kuin ne ovat laissa 159/2011) pyydetävän saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaeläinlajeja rajoitus koskee, suurimmasta sallitusta saalismäärästä, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Ministeriöllä on siten toimivalta rajoittaa poikkeuslupien nojalla pyydetävän saaliin määrää ja aluetta.

Metsästyslain 41 §:n mukaiset poikkeusluvat myöntää Suomen riistakeskus. Riistahallintolain (158/2011) 2 §:n mukaan Suomen riistakeskuksen julkisiin hallintotehtäviin kuuluvat metsästyslaisissa säädetty tehtävät. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jossa edellä mainittujen kaltaiset julkiset hallintotehtävät tehdään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. Poikkeuslupiin liittyvä Suomen riistakeskuksen harkintavalta on myös hyvin pitkälle sidottua harkintaa, jota rajaavat Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiivit. Suomen riistakeskuksen luvat koskevat lisäksi yksittäistä eläintä tai eläimiä. Riistakeskuksen harkintaa rajaa myös tämä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella määräämä suurin sallittu saalismäärä ja aluetta koskeva rajoitus. Suomen riistakeskus ei voi poiketa näistä määristä tai myöntää poikkeuslupia asetuksessa mainitun alueen ulkopuolelle.

Myöntämisperusteet on säädetty EU:n neuvoston direktiiveissä, ja niillä on siten olemassa tietty tulkintasisältö, joka on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin tiukkaa suojelua koskevan ohjeasiakirjan kautta. Erityisenä edellytyksenä on kaikissa tapauksissa se, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole.

Karhu kuuluu luontodirektiivin IV liitteen ns. tiukasti suojeltuihin lajeihin. Luontodirektiivin 12 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet näiden lajien tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja kiellettävä mm. kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen ja tappaminen. EU:n jäsenenä Suomi on velvollinen saattamaan yhteisöoikeuden säännökset voimaan ja noudattamaan niissä asetettuja tavoitteita suotuisan suojelun tason säilyttämiseksi. Metsästyslain 37 §:n 3 momentin mukaan karhu on aina rauhoitettu.

Luontodirektiivi sallii kuitenkin poikkeamisen tiukasta suojelujärjestelmästä. Direktiivin 16 artiklassa säädetään tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita suojelusta poikkeamisessa on sovellettava. Suojelusta poikkeaminen on mahdollista, mikäli toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua eikä poikkeaminen heikennä lajin suojelutasoa. Tämän lisäksi poikkeamisen on täytettävä yksi erityisistä poikkeamisperusteista, esim. erityisen merkittävien vahinkojen estäminen tai ns. kannanhoidolliset perusteet. Luontodirektiivissä ei ole erityisiä vuodenaikaan sidottuja rajoitteita poikkeamiselle, joten poikkeaminen näiden lajien suojelusta on siten mahdollista myös keväällä. Luontodirektiivi kuitenkin edellyttää kansallisen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa.

Suomi on pannut täytäntöön luontodirektiivin 16 artiklan poikkeussäätelyn metsästyslailla. 1.3.2011 lukien sääntely on metsästyslain 41 sekä 41 a §:ssä. Poikkeuslupa karhun metsästämiseksi voidaan myöntää erityisenä vahinkoperusteisena poikkeuslupana. Poikkeamisella pyritään esimerkiksi estämään merkittäviä vahinkoja tai turvaamaan ihmisten turvallisuutta. Poikkeaminen ei saa kuitenkaan heikentää lajin suotuisaa suojelutasoa tai sen saavuttamista ja poikkeaminen on mahdollista vain, jos ei ole muuta tyydyttävää keinoa ratkaista karhun aiheuttamaa ongelmaa. On kuitenkin huomattava, että tämän lisäksi suurpetoja voidaan metsästää myös silloin, kun ne eivät ole aiheuttaneet vahinkoa. Tällaiset kannanhoidollisella perusteella myönnettävät luvat ovat tarpeen kannan säatelemiseksi ja eläinten arkuuden säilyttämiseksi. Kannanhoidollisista poikkeusluvista säädetään metsästyslain 41 a §:n 3 momentissa, jossa todetaan, että karhua koskeva poikkeuslupa voidaan

myöntää myös tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden pyydystämiseksi tai tappamiseksi. Poronhoitoalueen alueellisesta kiintiöstä säädetään metsästyslain 41 a §:n 4 momentissa.

Valtioneuvoston asetuksessa metsästyslaissa säädetyistä poikkeuksista (452/2013) on säädetty poikkeuslupien hakemisesta, poikkeamisen edellytysten arvioinnista, kannanhoidollisen metsästyksen ajoista, lupamääräyksistä, saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta sekä karhun kiintiömetsästyksestä poronhoitoalueella. Asetuksen 3 §:n mukaan karhun kannanhoidollisia poikkeuslupia voidaan myöntää aikavälillä 20.8.–31.10.

2 Suurimmat sallitut saalismäärät ja muut rajoitukset metsästysvuodelle 2016–2017

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät karhulle sekä eräitä aluerajoituksia, jotka perustuvat karhun hoitosuunnitelmissa todettuihin kannanhoitoalueisiin.

2.1 Suurimmat sallitut saalismäärät

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää karhukannan säätelyssä verotusennusteita. Edellisvuoden tapaan verotusennuste on laadittu erikseen vain poronhoitoalueen ulkopuoliselle kannalle, sillä verotusennuste soveltuu poronhoitoalueelle huonosti ja vahinkokehitys on joka tapauksessa määräävässä asemassa verotusta suunniteltaessa.

Karhukannan hoitosuunnitelman peruslinjauksena on, että maa on jaettu erilaisiin kannanhoitoalueisiin, joissa kantaa hoidetaan erilaisilla tavoitteilla, ja siten myös poikkeuslupien määrä suhteessa kantaan on erilainen eri alueilla. Tämä tarkoittaa käytännössä nykyistä tasaisempaa karhukannan levinneisyyttä, jolloin millekään alueelle ei aiheudu kohtuutonta painetta ylitieheän karhukannan johdosta. Tasaisempi levinneisyys toteutuu synnyinsijoiltaan lähtevien yksilöiden levittäytyessä uusille alueille, kun levittäytyminen mahdollistetaan kannanhoidollisin toimenpitein. Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena oli 2010-luvun alussa pysäyttää karhukannan voimakas kasvu ja saada kannan kasvupiste siirtymään länteen päin. 2010 -luvun alun suuremman metsästyspaineen avulla kannan kasvu saatiin tahtumaan ja lievään laskuun Verotuksen keventämisen tavoitteena on ollut muuttaman viimeisen vuoden aikana pysäyttää kannan lasku, ja siinä on onnistuttu (kuva 1). Nyt tavoitteena on varmistaa karhukannan koko suurin piirtein nykyisellä tasolla, mutta maantieteellisesti tasaisemmin jakaantuneena.

Karhunmetsästys: myönnetyt poikkeusluvut Suomessa metsästysvuodesta 2004-2005 alkaen
 (=metsästysvuosittaiset lupamäärät)

Metsästysvuosi	Poronhoitoalue			Muun Suomen poikkeusluvut		
	Kiintiömetsästyksen kiintiö**			Vahinkoperusteiset		
	Läntinen	Itäinen	Yht.	Yht.	Kannanhoidolliset	Vahinkoperusteiset
					Yht.	Yht.
2004-2005	7	20	27	2	49	1
2005-2006	7	17	24	4	51	1
2006-2007	6	17	23	1	57	0
2007-2008	8	26	34	3	55	2
2008-2009	6	20	26	0	60	1
2009-2010	12	30	42	0	90	0
2010-2011	15	45	60	3	127	0
2011-2012	15	45	60	6	177	6
2012-2013	10	30	40	3	81	3
2013-2014	12	30	42	6	90	4
2014-2015	12	30	42	5	73	0
2015-2016*	15	37	52	1	81	0

* tilanne 13.5.2016

** poronhoitoalueella ei ole erillisiä poikkeuslupia, vaan karhua metsästetään läntisen ja itäisen kiintiön mukaisesti keskeytymetsästyksenä

Taulukko 1. Suomen riistakeskus/JHT-raportointi/13.5.2016

Asetuksessa esitetään suurimmaksi sallituksi saalismääräksi **183** karhuyksilöä. Määrä on 50 yksilöä enemmän kuin viime vuonna. Karhukannan hoitosuunnitelman kannanhoitoalueista poronhoitoalueelle kohdennettaisiin yhteensä enintään 70 (+18) karhuyksilön kiintiö, joka on jaettu niin, että itäiselle poronhoitoalueelle tulee 55 (+18) karhun kiintiö ja läntiselle 15 (0) karhun kiintiö. Poronhoitoalueen kiintiötä on kasvatettu vahinkokehityksen perusteella. Kasvua olisi 18 karhua edelliseen metsästysvuoteen nähden. Poronhoitoalueella metsästys tapahtuu pääosin alueelliseen kiintiöön perustuvana keskeytymetsästyksenä. Porotalouden kokemien menetysten pitäminen kohtuullisena edellyttää joustavuutta poronhoitoalueen karhukannan säätelyssä, sillä karhun aiheuttamista vasa-tappioista tulee esiin vain pieni murto-osa. Poronhoitoalueella kiintiö kasvaa 34 %, koska karhun aiheuttamat porovahingot ovat nousseet jo yli 1,2 miljoonaan euroon (kuvat 8–9).

Poronhoitoalueella ongelmana on havainnoitsijaverkoston harvuus ja siitä johtuva havaintojen pieni määrä. Tämän takia poronhoitoalueen kanta-arvioon liittyy muuta maata enemmän epävarmuustekijöitä. Poronhoitoalueen karhukanta on havaintojen perusteella runsain alueen eteläosissa, itäisen valtakunnanrajan tuntumassa. Tästä syystä poronhoitoalueella metsästyksen mitoituksessa seurataan karhun aiheuttamien vahinkojen kehittymistä.

Poronhoitoalueen ulkopuolella muualla Suomessa saisi metsästää 113 karhua eli 32 karhua enemmän kuin edellisenä vuonna. Vakiintuneen kannan alueella, jossa kanta-arvio on tarkentunut ylöspäin, metsästyspainetta nostetaan hieman. Vakiintuneen kannan hoitoalueelle esitetään 77 (+24)² karhun kiintiötä. Levittäytymisvyöhykkeellä kiintiö olisi 23 (+8), ja kehittyvän kannan hoitoalueella kiintiöksi esitetään 13 (0). Kannanhoitoalueittain tarkasteltuna yksilömäärissä tapahtui vahvistumista vakiintuneen kannanhoitoalueella ja levittäytymisvyöhykkeellä. Vastaavasti kehittyvän kannan alueella kanta on pienentynyt. Selkeää kasvua on tapahtunut Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois- ja Etelä-Savon alueilla (yli 20 % kasvua verrattuna edellisen vuoden arvioon).

² Suluissa muutos edellisen kauden kiintiöön.

Taulukko 2. Metsästysvuoden 2016–2017 suurimmat sallitut saalismäärät suhteessa aiempiin

	Suurin sallittu saalismäärä 2016–2017	Saalis 2015–2016	Suurin sallittu saalismäärä 2015–2016	Suurin sallittu saalismäärä 2014–2015	Suurin sallittu saalismäärä 2013–2014	Suurin sallittu saalismäärä 2012–2013
Poronhoitoalueen alueellinen kiintiö						
- itäinen poronhoitoalue	55	38*	37	30	30	30
- läntinen poronhoitoalue	15	12	15	12	12	10
Vakiintuneen kannan hoitoalue	77	51	53	49	45	60
Levittäytymisvyöhyke	23	12	15	18	36	18
Kehittyvän kannan hoitoalue	13	9	13	6	9	3
Vahinkoperustekiintiö	ei aseteta	1**	ei aseteta	ei aseteta	ei aseteta	15
Yhteensä	183	123	133	115	132	136

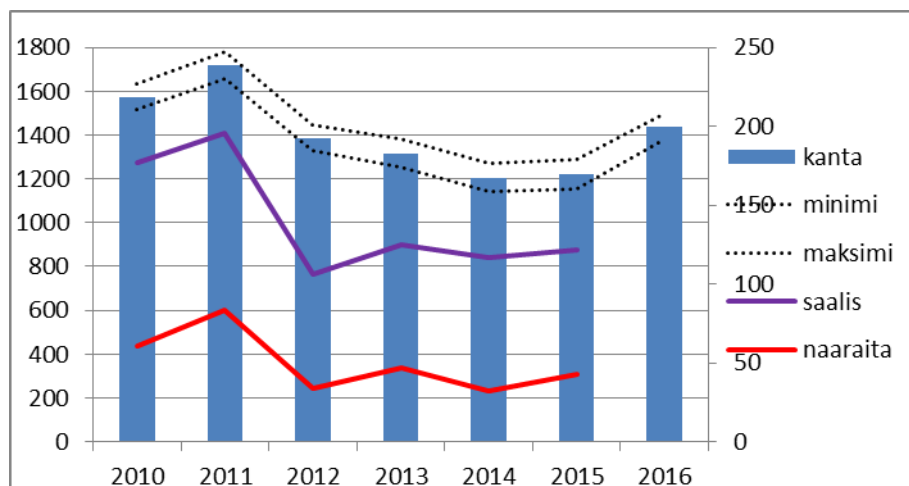
* Itäisen alueen kiintiö ylitettiin yhdellä karhulla. Metsästyslaissa säädettyjä poikkeuslupia koskevan valtioneuvoston asetuksen (452/2013) 8 §:n mukaan kiintiön tultua täyteen Suomen riistakeskuksen on määrättävä karhunmetsästäys alueella lopetettavaksi. Suomen riistakeskuksen määräyksestä on tiedotettava riittävän tehokkaasti. Metsästyksen lopettamisen katsotaan tulleen metsästäjien tietoon kolmen päivän kuluttua määräyksen antamisesta.

** Tilanne 8.5.2016.

Toteutuessaan koko Suomen kiintiö olisi siten 10,3 % arvioidusta karhujen kokonaismäärästä laskettuna (koko maan keskiarvo 1781), jossa viime kevään pentutuotto on huomioitu. Poronhoitoalueen verotusprosentti olisi 18,8 % (poronhoitoalueen ka. 373). Muun Suomen (vakiintunut, levittäytymisvyöhyke ja kehittyvän kannan alue) verotusprosentti olisi toteutuessaan 8 % (muun Suomen ka. 1409).

Viime vuonna päätöksentekohetkellä käytössä olleiden tietojen perusteella verotusprosentti oli 8,7 %. 133 karhun kiintiöstä saatiin kaadettua 122 eli kiintiön käyttöaste oli 92 % ja verotus siten 8 %. Nyt kun kanta-arvio on merkittävästi tarkentunut ylöspäin, niin tuoreimmilla kanta-arviotiedoilla korjatuksi takaisin lasketuksi viime metsästyskauden verotusasteeksi muodostui noin 6,7–7,2 %. Karhukannan on arvioitu kestävän noin 10 % verotusta vähentymättä. Näin takaisin laskien viime syksyn metsästysmäärä mahdollisesti noin 3–4 % kannan kasvun.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena oli 2010-luvun alussa pysäyttää karhukannan voimakas kasvu. Tässä on onnistuttu, ja kanta kääntyi laskuun. Viime vuosien aikana ministeriön tavoitteena on ollut huolehtia, ettei karhukanta enää jatka laskua vaan vakiintuu suurin piirtein nykyiselle tasolle. Metsästyksellä pyritään huolehtimaan karhukannan tasaisesta jakaantumisesta Suomessa poronhoitoalueen ulkopuolella.

Kuva 1. Naarasosuuden kehittyminen verotuksessa koko maan osalta (huom. pentutuotto ei mukana). Lähde: Suomen riistakeskus.

Suomen karhukantaan vaikuttaa tulomuutto Venäjältä, missä kannantiheys on suurempi kuin Suomessa. Tulomuuton seurauksena kannan geneettinen monimuotoisuus on kasvanut nopeasti 1990-luvun puolessavälissä alkaneella tarkastelujaksolla poronhoitoalueen ulkopuolella. Tulomuutto heijastuu myös saaliin ikä- ja sukupuolijakaumaan: esimerkiksi Ruotsin karhusaaliin rakenteeseen verrattuna saaliissa on huomattavasti suurempi osuus vaellusiässä (1–4 v.) olevia nuoria uroksia. Suurimmillaan (82 %) tämän ikäisten urosten osuus saaliissa on ollut läntisellä poronhoitoalueella. Vuosien 1996–2013 karhusaaliista (928 ikämääritettyä yksilöä) oli aikuisia (>4 v.) vain 36,6 %. Aikuisten suhteellista osuutta pienentäneen tulomuuton ohella se, että huomattava osa itäisen Suomen aikuisista uroksista siirtyy Venäjän puolelle ennen metsästyskauden alkua. Urosvoittoinen (63 %) ja nuori karhusaalis on vastaavasti merkinnyt sitä, että karhukannan lisääntymistuloksen kannalta avainasemassa olevien aikuisten naaraiden metsästyskuolleisuus on ollut pienempää.³

Jotta karhukannan metsästys on jatkossakin ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä, maa- ja metsätalousministeriö esittää, että suurinta sallittua saalismäärää nostetaan tulevalle metsästysvuodelle. Kannanhoidollinen metsästys olisi viime vuoden tapaan sallittua koko Suomen alueella. Suomen riistakeskuksen on edelleen syytä suunnata poikkeuslupia karhun metsäpeuraan kohdistaman saalistuksen vaikutuksen vähentämiseen niin Suomenselän kuin Kainuun osapopulaatioissa.

2.2 Alueelliset rajoitukset

Asetuksessa asetetaan alueellisia rajoituksia kannanhoidolliseen metsästyksen karhukannan hoitosuunnitelman eri kannanhoitoalueita koskevien tavoitteiden johdosta (taulukko 3). Hoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseksi metsästyksellä pyritään edelleen vähentämään karhun aiheuttamia vahinkoja erityisesti poronhoitoalueella. Vakiintuneen kannan hoitoalueella ja levittämisyöhykkeellä verotusta lisätään kannan vahvistumisen johdosta (yli 20 % kasvua verrattuna edellisen vuoden arvioon). Tällä on tarkoitus rajoittaa kannan kasvuvauhtia. Vaikka kehittyvän kannan alueella kanta on pienentynyt, kannanhoidollisten poikkeuslupien pitäminen ennallaan katsotaan tarpeelliseksi tämän kannanhoitoalueen tihentymäalueen karhukannan aiheuttamien sosiaa-

³ Kojola & Heikkinen 2015: Karhuja Venäjältä. – Metsästäjä 64 (4): 50-51.
http://www.lehtiluukku.fi/lehti/metsastaja/_read/4-2015/83475.html

lisien vaikutuksien lieventämiseksi. Sosiaalisen kestävyyskannalta karhu on haastava suuren kokonsa ja sen myötä aiheuttamansa pelon ja turvattomuuden tunteen kautta. Karhun kohdalla ihmiset kokevat omistajuutta aivan toisella tavalla kuin muiden suurpetojen osalta. Karhu on merkittävä saalis, ja sen metsästyksen liittyvät vuosisataiset perinteet. Karhun alueellinen ja paikallinen omistajuus näkyy tilanteessa, jossa vakiintuneen kannan alueella ei ole haluttu käyttää kaikkia mahdollisia kannanhoidollisia poikkeuslupia.⁴

Karhun aiheuttamia sosiaalisia vaikutuksia on kuvattu Ruralia-instituutin julkaisussa Kansalaisten karhukannat⁵, jossa kuvataan painotetusti karhukannan ydinalueilta mutta myös muualta maasta kerätty noin tuhannen ihmisen näkemyksiin ja kannanottoihin perustuva aineisto. Tiivistelmä selvityksestä on myös karhukannan hoitosuunnitelmassa.

2.3 Erityistä

Suurin sallittu saalismäärä ei ole määrä, joka tulisi saavuttaa, vaan se asettaa Suomen riistakeskuksen lupaharkinnalle poikkeuslupien nojalla saaliiksi saatavien karhujen määrää koskevan rajoituksen. Suomen riistakeskuksen tulee tapauskohtaisesti ennen päätöksen tekemistä harkita vielä erikseen, onko muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästyksen suotuisan suojelutason säilyttämistä. Harkintavaltaa rajaavat myös luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivissä 92/43/ETY, jäljempänä luontodirektiivi, mainitut myöntämisperusteet ja niiden tulkintasisältö, joka on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin tiukkaa suojelua koskevan ohjeasiakirjan⁶ kautta.

Suomen riistakeskuksen tulee myös poikkeuslupa-asetuksen mukaisesti selvittää metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 1–3 kohdan tapauksessa poikkeuslupan (ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut) kohteena olevan riistaeläimen kanta alueella, yksilön käyttäytyminen haetulla alueella, mahdolliset viranomaisien saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ongelmista sekä toimenpiteet, jotka poikkeuslupan sijasta voitaisiin toteuttaa. Tämä Suomen riistakeskuksen täytyy todentaa erikseen jokaisen lupahakemuksen kohdalla sekä lisäksi dokumentoida tarkasti poikkeuslupapäätökseen kaikki luontodirektiivin 16 artiklan 3 kohdassa mainitut yksityiskohtaiset muotovaatimukset, jotka on todettu jotta luontodirektiivin jäsenvaltioille asettamat velvoitteet raportoinnista voidaan täyttää.

Asetuksessa ei kuitenkaan rajoiteta metsästyslain 41 a §:n 1 momentin mukaisten vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä, vaan asetus koskee vain ns. kannanhoidollista metsästyksiä ja poronhoitoalueen ns. keskeytymetsästyksen mitoittamista. Vahinkoperusteisia lupia ei ole haettu kuin muutamia erittäin merkittäviä porovahinkoja aiheuttaneille karhuille. Vahinkoperusteisia lupia haettiin 2 karhulle ja niillä saatiin 1 karhu (tilanne 8.5.2016). Vahinkoperusteisia lupia arvioidaan edelleen haettavan ja käytettävän niin vähän, ettei tätä ole tarpeen asetuksella erikseen säännellä. Lupia tulee voida myöntää aina, mikäli kriteerit täyttyvät. Myönnetty vahinkoperusteiset luvat eivät vähennä kannanhoidollisten lupien määrää.

Selvyydeksi todettakoon vielä, että vahinkoperusteisten lupien lisäksi myöskään metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisia lupia ei ole kuitenkaan tarkoitus lukea 1 §:ssä säädettyyn

⁴ Pohja-Mykrä Mari & Kurki Sami: Kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarviointi. Ruralia-instituutti. Helsingin yliopisto 2013.

http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporot/6M0TSvCqZ/Suurpetopolitiikan_kehittamisarviointi.pdf

⁵ <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Julkaisu6.pdf>

⁶ http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

suurimpaan saalismäärään. Vaikka asetuksella tarkoitettaneen otsikon mukaisesti poikkeusluvilla sallittavaa *metsästystä*, myönnetään myös tutkimusperusteiset luvat 41 a §:n perusteella. Lähtökohteisesti tutkimusluvilla pyydetty eläin lähes poikkeuksetta kuitenkin vapautetaan merkitsemisen tai GSM/GPS-pannan asettamisen jälkeen elävänä takaisin luontoon, joten niitä ei ole syytä vähentää poikkeusluvilla metsästettävien yksilöiden enimmäismäärästä.

3 Esityksen vaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii asetuksella purkamaan karhukannasta johtuvaa painetta ottamalla ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tasavertaisina huomioon niin tavoiteasettelussa kuin toiminnassakin, koska nämä kolme näkökulmaa ovat selkeässä riippuvuussuhteessa toisiinsa. Asetuksella rajoitetaan karhun metsästystä karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti niin, että karhuja esiintyy tasaisemmin sopivissa elinympäristöissä koko maassa. Tämä tarkoittaa käytännössä nykyistä tasaisempaa karhukannan levinneisyyttä, jolloin millekään alueelle ei aiheudu kohtuutonta painetta ylitiheän karhukannan johdosta. Tasaisempi levinneisyys toteutuu synnyinsi-joiltaan lähtevien yksilöiden levittäytyessä uusille alueille, kun levittäytyminen mahdollistetaan kannanhoidollisin toimenpitein. Kannanhoidollisella metsästyksellä pyritään säätelemään karhukannan kasvua karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja vähentämään karhujen aiheuttamia vahinkoja ja konflikteja.

Karhun aiheuttamista vahingoista suurin osa aiheutuu porotaloudelle poronhoitoalueella (kuvat 2–6). Karhun tappamia poroja ilmoitettiin löydetyksi vuonna 2015 enemmän kuin edellisenä, yhteensä 739 (644)⁷ kappaletta, mikä vastaa laskennallisesti arviolta 1 263 000 euron (1 088 000) korvaussummaa. Vuonna 2015 karhut aiheuttivat 203 kpl (210) riistavahinkolain (105/2009) nojalla korvattavia kotieläinvahinkotapauksia yhteensä noin 218 000 euron (222 000) arvosta, josta mehiläisvahinkotapauksia oli 159 kpl (176), arvoltaan yhteensä noin 157 000 euroa (176 000) (kuvat 7–10), lammasvahinkotapauksia 37 kpl (29), arvoltaan yhteensä noin 55 000 euroa (47 000), koiravahinkotapauksia 1 kpl (1), arvoltaan 1400 euroa (3 700), nautavahinkotapauksia 1 kpl (5), arvoltaan vajaat 760 euroa (1 200) sekä hevosvahinkotapauksia 1 kpl (3), arvoltaan yhteensä vajaat 2 500 euroa (3 000). Maatalousvahinkotapauksia karhut aiheuttivat 127 kpl (82), arvoltaan 49 000 euroa (49 000). Yhteensä karhun aiheuttamat vahingot kotieläimille, viljelyksille ja mehiläistaloudelle olivat vajaat 266 000 euroa (270 000). Tässä laskua edellisvuoteen tuli siis noin 4 000 euroa. Tavoitteena on, että esityksen mukaisella metsästyksen rajoittamisella karhukanta koko maan mitta-kaavassa säilyy elinvoimaisena, karhun läsnäolosta aiheutuvat haitat minimoidaan ja karhukanta pidetään ihmisarkana.

Karhut saattavat aiheuttaa karjataloille paljon ylimääräistä työtä, jota ei korvata riistavahinkolain nojalla. On myös tuotu esiin, että karjan laiduntamisvelvoitteen täyttäminen ei aina onnistu petoalueilla ja että yksittäisten tilojen kohdalla tilanne voi muodostua kohtuuttomaksi. Karhut ovat häirinneet eräillä alueilla eläinten hyvinvoinnin tuen laidunnus-lisäehdon toteutusta. Näissä tapauksissa on kysytty lisäehdon vaihtomahdollisuutta. Suurpetotilanteen muutosta voidaan pitää sellaisena olosuhdemuutoksena, jossa lisäehto voidaan vaihtaa. Suurpetoasiantuntijan lausunto on tarpeen, jotta tiedetään, miten petotilanne on kehittynyt paikallisesti viljelijän sitoumuskauden aikana. Lisäehdon vaihtamisessa ja siitä luopumisesta on otettava huomioon EHT VnA 16 §:n periaatteet. Lisäehdon takaisinperintä voisi tulla kyseeseen vain silloin, jos tila voisi vaihtaa tilalle sopivaan toiseen lisäehtoon, mutta ei vaihda.

⁷ Suluissa vuoden 2014 luvut.

Voimakkainta karhukannan verotus olisi yhä hoitosuunnitelman mukaisesti poronhoitoalueella, missä metsästyksellä pyritään edelleen vähentämään karhun aiheuttamia vahinkoja porotaloudelle. Poronhoitoalueella suurimman sallitun saalismäärän avulla arvioidaan mahdollistettavan karhun porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen vähentäminen ja karhukannan harventaminen paikallisesti kannan pitämiseksi hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisena. Vakiintuneen karhukannan hoitoalueella suurin sallittu saalismäärä olisi suurempi kuin viime vuonna, mutta metsästyksen ei arvioida vaikuttavan kantaan merkittävästi. Levittäytymisvyöhykkeellä hoitoalueella lisätään metsästystä viime vuodesta kannan kasvun seurauksena. Lupamäärän lisäys 15 karhusta 23 karhuun tarjoaa Suomen riistakeskukselle edelleen varsin hyvät toimintamahdollisuudet kannanhoitoalueen tiheytyvien ja konfliktien hoitamiseen. Kehittyvän kannan hoitoalueella kiintiön pitäminen 13 karhussa ei arvioida juuri hidastavan tavoiteltua kannan kasvua, mutta mahdollistamalla kannanhoidollista metsästystä asutuksen läheisyydessä liikkuviin karhuihin lisätään niiden ihmisarkuutta ja siten vähennetään karhujen aiheuttamien konfliktien määrää. Vaikutus riippuu kuitenkin saaliin koostumuksesta.

Kannanhoidollinen metsästys mahdollistetaan viime vuoden tapaan koko Suomen alueella. Linjaus antaa paremmat mahdollisuudet puuttua mm. mehiläisvahinkoihin erityisesti läntisen Suomen alueella. Alueilla, joilla ei välttämättä ole havaittu vielä montaa pentuetta, metsästys kohdistuu todennäköisemmin nuoriin uroksiin. Metsästyksen sallimisella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus paitsi petoyhdysmiesverkoston toimivuuteen myös paikallisten ihmisten suhtautumiseen karhun levittäytymiseen läntisen Suomen alueelle. Tutkimuksin on osoitettu, että karhuja tulee yhä enemmän Venäjältä, missä kannantiheys on suurempi kuin Suomessa. Tämän seurauksena karhujen geneettinen monimuotoisuus on lisääntynyt Etelä- ja Keski-Suomessa⁸. Onkin hyvin todennäköistä, että suunnitelmallinen karhukannan hoito metsästyksellisin keinoin on lisännyt lajin geneettistä monimuotoisuutta Suomessa. Asetus luo edellytykset karhukannan suojelulle ja mahdollistaa karhukannan säätelyn niin, että alueellista vahinko- ja tiheyskehitystä on mahdollista kontrolloida metsästävien karhujen enimmäismäärien puitteissa.

4 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkatyönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi poikkeusluvilla tai alueellisen kiintiön perusteella sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2016–2017. Siinä asetetaan suurin sallittu saalismäärä ja rajataan alue, jolla poikkeuslupaharkintaa voidaan Suomen riistakeskuksen toimesta tehdä tai alueellista kiintiötä käyttää.

Lausuntoja asetusluonnoksesta annettiin yhteensä 12. Asetusluonnoksesta todettiin seuraavaa:

Luonnonvarakeskus toteaa, että poronhoitoalueen ulkopuolella kannan verotus pohjautuu populaatiomallin ennusteeseen, jonka perustana on karhukannan arvioitu populaatiokokoo ja tunnettu vuotuinen kuolleisuus. Alueen karhukanta on selvästi kasvanut edellisvuodesta. Kasvusta huolimatta joillain alueilla, esimerkiksi Keski-Suomessa, jossa aikuisiin naaraisiin on kohdistunut voimakas metsästyspaine, kanta on kuitenkin pienentynyt. Ennustemalli antaa tuloksen, jonka perusteella tunnettu kuolleisuus, jolla karhukanta pysyisi tulevina vuosina nykyisen suuruisena, on 13 %. Suunnitellun verotuksen kokonaismäärä tuottaa laskennalliseksi karhukannan metsästysverotusprosentiksi 10,3, joka toteuttaa metsästyslain mukaisen kestäväan verotuksen vaatimuksen ja noudattaa myös va-

⁸ Snorre B. Hagen, Alexander Kopatz, Jouni Aspi, Ilpo Kojola, Hans Geir Eiken: Evidence of rapid change in genetic structure and diversity during range expansion in a recovering large terrestrial carnivore. 2015.
<http://rsob.royalsocietypublishing.org/content/282/1807/20150092>

rovaisuusperiaatetta karhukannan hoidossa. Karhukannanhoitosuunnitelman mukaan metsästyksellä pyritään vähentämään karhun aiheuttamia vahinkoja poronhoitoalueella. Vahinkojen kurissapitäminen edellyttää poronhoitoalueella karhukannan vahvaa kontrollia. Poronhoitoalueella laskennalliseksi metsästysveroprosentiksi saadaan 18,8. Vaikka karhukannan koon arviointiin poronhoitoalueella liittyy muuta maata enemmän epävarmuustekijöitä, alueen kanta näyttäisi kasvaneen edellisestä vuodesta. Luonnonvarakeskus arvioi maa- ja metsätalousministeriön asetusluonnoksen poikkeusluvan tai alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2016–2017 antavan yhtäältä edellytykset karhukannan suojelulle ja toisaalta mahdollistavan karhukannan säätelyn niin, että alueellista vahinko- ja tiheyskehitystä on mahdollista kontrolloida metsästettävien karhujen enimmäismäärien puitteissa.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että petovahinkomäärät ovat poronhoitoalueella edelleen mittavat ja teurasporojen määrät ovat laskeneet erittäin alhaisiksi. Löydettyjen vahinkojen suurin aiheuttaja on ahma, mutta karhu on vastuussa suurimmasta osasta löytymätöntä hävikkiä. Petojen aiheuttamista vahingoista löytyy arviolta viidennes. Karhu vaikuttaa erittäin merkittävästi teurasporojen määrään, sillä se hyödyntää tutkimusten mukaan runsaimmin vassoja. Karhu aiheuttaa väistämättä porovahinkoja, mutta niiden todentaminen löydettyjen raatojen muodossa on äärimmäisen vaikeaa. Karhun vaikutus porojen teurasmääriin on huomattava.

Poronhoitoalueen karhukannan arviointiin ja metsästyksen onnistumiseen liittyy erityisen paljon epävarmuustekijöitä ja muutokset vuosien välillä voivat olla suuria. Karhun suojelutaso on Suomessa suotuista ja mahdollistaa poronhoitoalueen karhukannan pienentämisen. Tästä johtuen poronhoitoalueen kiintiöt tulee asettaa riittävän suuriksi siten, että kiintiöiden täyttyminen ei vaikeuta karhukannan koon kontrollointia. Tämä on välttämätöntä porotalouden taloudellisten toimintaedellytysten palauttamiseksi. On tarkoituksenmukaista, että vahinkoperusteisille luvulle ei aseteta kiintiötä, kuten asetuksessa esitetäänkin. Kuten muistiossa todetaan, vahinkoperusteisia lupia tulee voida myöntää aina kriteerien täytyessä. Poronhoidon edellytysten palauttamisen kannalta poikkeuslupien myöntämisen mahdollisuus on tärkeää. Vahinkomäärien vähentämisen kannalta keskeistä olisi siirtyä vahinkoperusteisissa luvissa ennakoivaan poistoon. Karhun suurin saalistuspaine ajoittuu keväälle ja alkukesään. Vastasyntyneistä vassoista ei jää karhun jäljiltä mitään löydettävää. Lisäksi karhua paettaessaan vaatimet luovat usein vasansa, mitä ei nykytulkinnalla ole katsottu petovahingoksi. Lumien sulettua jälkiä vahingoista on käytännössä lähes mahdotonta löytää. Karhun asettuminen kevättokan lähistölle tulisi olla riittävä peruste vahinkoperusteisen luvan myöntämiselle. Luontodirektiivi ei edellytä merkittävien vahinkojen syntymisen odottelua vaan mahdollistaa myös perustellun ennakoinnin. Karhun osalta on selvää, että perusteet ennalta ehkäistä erityisen suuria vahinkoja ovat olemassa, mikäli karhu liikkuu kevättokassa. Viime vuosina poronhoitoalueen karhukiintiöt ovat täyttyneet hyvissä ajoin ennen metsästyskauden päättymistä. Karhukanta on poronhoitoalueella vahvistunut ja karhuilla on isoja pentueita, mikä on tullut selväksi myös vuoden 2015 karhunmetsästyksessä. Esitetyt kiintiöt ovat edelleen riittämättömät. Poronhoitajien oikeusturvan ja omaisuuden suojan vuoksi karhun metsästyskiintiö on mitoitettava niin, että karhukantaa saadaan pienennettyä. Valtion talousarvioon varatut petovahinkojen korvausmäärärahat ovat olleet usean vuoden ajan selvästi alimitoitettut. Paliskuntain yhdistys toteaa, että karhun aiheuttamat vahingot ovat molemmilla alueilla vahvassa kasvussa ja esittää kiintiöksi itäiselle poronhoitoalueelle 60 karhua ja läntiselle 25 karhua.

Suomen riistakeskus toteaa, että sillä ei ole huomauttamista eri kannanhoitoalueiden suurimpien sallittujen saalismäärien suhteen, mutta esittää teknisluontoisen korjausehdotuksen sivulle 4 olevaan lauseeseen. Asetusluonnoksesta pyydettiin kommentteja alueellisten riistaneuvostojen jäseniltä. Saatu palaute oli myönteistä. Ainoastaan yhden alueellisen riistaneuvoston jäsenen mielestä vakiin-

tuneen karhukannan hoitoalueelle ja itäiselle poronhoitoalueelle esitetyt enimmäismäärät olivat riittämättömät. Suomen riistakeskus pitää asetusluonnosta hyvin valmisteltuna ha se antaa mahdollisuudet hoitaa karhukantaa hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry toteaa, että kannanhoidolliset kaatolupien kohdentamiskriteerit menevät nyt pentuhavaintojen ja tassujärjestelmän havaintojen perusteella. Ensisijaisena lupien kohdentamisperusteena pitää olla alueet, joilla on mehiläis- tai kotieläinvahinkoja tai asutuksen lähettyvillä häiriötä aiheuttavia yksilöitä. Maa- ja metsätalousministeriön asetusluonnoksessa poikkeuslupan ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2016–2017 on esitetty kaatokiintiö neljälle (4) eri alueelle. Suomen Mehiläishoitajain Liitto esittää, että Suomi jaetaan vain kahteen (2) alueeseen, jotka ovat poronhoitoalue ja muu Suomi. Tällä alueella saadaan metsästysluvut paremmin kohdennettua niille alueille, joilla esiintyy karhuvahinkoja tai karhujen häiriökäyttäytymistä.

Suomen Metsästäjäliitto toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön asetusluonnoksessa suurimmaksi sallituksi saalismääräksi on esitetty 178 karhua. Kiintiössä olisi siten kokonaisuudessaan 45 poikkeuslupaa eli 34 % enemmän kuin edellisvuonna. Suomen karhukanta on Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan kasvanut noin 15 % edellisvuodesta. Poikkeuslupien määrä olisi asetusesityksen mukaan hieman yli puolet vuoden 2016 koko maan arvioidusta pentutuotosta (341). Asetusluonnoksen taustamuistiossa todetaan, että tutkimusten perusteella karhukanta kestää 10 % tunnetun kuolleisuuden, kannan säilyessä tulevina vuosina nykyisen suuruisena. Asetusluonnoksessa esitetty poikkeuslupien kokonaismäärä poronhoitoalueen ulkopuolella jää prosenttiosuutena (8 %) kyseisen rajan alapuolelle. Myönnettävän poikkeuslupamäärän tulee Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan olla tasolla, jossa karhukanta ei merkittävästi kasva ja petojen aiheuttamat vahingot voidaan pitää kurissa ja tihentymät poistaa. Metsästäjäliitto esittää poikkeusluvalla metsästettävien karhujen enimmäismääräksi Suomessa 190 yksilöä. Metsästäjäliiton mielestä vakiintuneen kannan hoitoalueelle esitetty lupamäärä on riittävä. Liitto katsoo kuitenkin nykyisin määritellylle levittäytymisvyöhykkeelle esitetyn lupien määrän lisäyksen riittämättömäksi. Perusteluna liitto esittää, että levittäytymisvyöhykkeellä kanta on runsastumassa varsin selkeästi, kasvun ollessa pääosin jopa yli 20 %. Tästä syystä Metsästäjäliitto esittää levittäytymisvyöhykkeen lupamäärän nostamista 35 lupaan.

Kehittyvän kannan hoitoalueella esitetty poikkeuslupamäärä on Metsästäjäliiton mielestä kohtuullisella linjassa karhukannan kehitykseen alueella. Poronhoitoalueen osalta liitto toteaa, että kiintiön kasvattaminen itäisellä poronhoitoalueella on perusteltua ja se vastannee alueen tämänhetkistä karhukantaa. Metsästäjäliiton mielestä esityksen mukainen kannanhoidollisen metsästyksen jatkuminen koko Suomessa on hyvää kehitystä. Metsästyksen sallimisella alueilla, jossa karhunmetsästys ei ole aiemmin ollut mahdollista, on liiton mielestä positiivinen vaikutus sekä petoyhdysmiesverkoston toimivuuteen, että paikallisten ihmisten suhtautumiseen karhuun. Metsästäjäliitto toteaa, että nykyisten suurpetomäärien aikakaudella on syytä pitää huolta riittävien pyyntilupamäärien saatavuudesta. Petovahingot aiheuttavat helposti suurpetovastaista mielialaa. Viime vuonna karhujen kotieläimille, viljelyksille ja mehiläistaloudelle aiheuttamat vahingot olivat noin 266 000 euroa, mikä on karkeasti samaa suuruusluokkaa edellisvuoden kanssa. Metsästäjäliitto muistuttaa, että karhun kannanhoitosuunnitelmassa on todettu karhukannan vuoden 2006 tason (noin 800 karhua) olevan riittävä ylläpitämään suotuisan suojelun tason. Nyt kokonaiskanta on Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan lähes kaksi kertaa suurempi verrattuna vuoteen 2006. Suurpetomyönteinen yleinen mielipide ja paikallisten asukkaiden hyväksyntä saadaan aikaan siten, että petovahingot ovat riistaviranomaisten hallinnassa ja kansalaiset saavat oikeudenmukaiseksi koettavan kohtelun petovahinkojen torjumisessa ja jälkihoidossa. Vahinkoperusteisten lupien osalta Metsästäjäliitto pitää hyvänä me-

nettelyä, jonka mukaan lupia tulee myöntää aina, mikäli kriteerit täyttyvät, eivätkä myönnettyt vahinkoperusteiset luvat myöskään vähennä kannanhoidollisten lupien määrää. Karhukannan arviointityö tulee olla tasolla, jossa kansalaiset voivat kokea arvioinnin luotettavaksi. Tämä on Metsästäjiliiton mielestä keskeistä kaikkien suurpetojen osalta. Suurpetotutkimukseen on ohjattava lisää varoja niin, että kansalaisten luottamus tutkijoiden työhön voidaan kaikilta osin palauttaa. Asetuksen taustamuistion liitteessä Luonnonvarakeskus toteaa, että nykyisin käytetty kannanarviointimenetelmä on erityisen herkkä havaintomateriaalin määrän muutoksille. Asiaan tulisikin liiton mielestä jatkossa kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Laskentayhteistyötä paikallisten metsästäjien kanssa on myös edelleen kehitettävä. Metsästäjät pitävät karhua arvokkaana riistaeläimenä ja liitto haluaa korostaa karhunmetsästyksen liittyvän lainsäädäntö- sekä hoitosuunnitelmatyön huolellista ja arvokasta valmistelua.

Poliisihallitus on pyytänyt useilta poliisilaitoksilta lausuntoa asetusluonnoksesta ja on laatinut lausuntonsa saamiensa poliisilaitosten lausuntojen perusteella. Lounais-Suomen poliisilaitos katsoo, että viime vuonna Merikarvian-Siikaisten alueelle saatu poikkeuslupa yhden karhun kaatamiseksi oli karhun kannansäätelyn ja myös karhuun kohdistuvan SRVA-toiminnan harjoittelun kannalta erittäin hyvä asia ja siksi toivotaan, että tuo 13 yksilön määrä luonnoksen 2 §:n 3 kohdassa mainitulle alueella riittää mahdollistamaan poikkeuslupan saamisen myös Pohjois-Satakuntaan, koska silta alueelta tulee poliisille edelleen usein ilmoituksia pihassa tai mehiläispesillä käyvistä karhuista. Sisä-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella tulisi huomioida karhukannan pysyminen hallinnassa. Yleisimmin Sisä-Suomen poliisilaitokselle ilmoitetaan karhujen aiheuttamista vahingoista ja uhasta silloin kun karhu on tunkeutunut pihapiiriin, roskakatoksiin tai aiheuttanut vahinkoja mehiläistarhoille. Satunnaisesti poliisille ilmoitetaan karhuista, jotka liikkuvat taajamissa tai niiden läheisyydessä. Lähes poikkeuksetta kyse on ollut karhun erauspennuista. Sisä-Suomen poliisilaitos käy aktiivista vuoropuhelua Pirkanmaan ja Keski-Suomen Riistakeskusten kanssa. Riistakeskuksilla on ajantasainen tieto karhuihin ja muihin suurpetoihin liittyvistä asioista. Tiedonhankintaverkoston muodostavat maakunnissa toimivat petoyhdyshenkilöt sekä Tassu-järjestelmä, jonka kautta karhujen liikkumisesta, pentueista ym. saadaan reaaliaikaista tietoa. Organisoidun SRVA-toiminnan kehittymisen myötä karhujen karkottamistoimenpiteet ovat olleet suunnitelmallisia ja ne ovat johtaneet toivottuun tulokseen. Vahinkoa aiheuttavia tai uhkaavasti käyttäytyviä karhuja ei viime vuosina ole juurikaan jouduttu poistamaan. Karhu on suurpeto, jonka käytös voi olla arvaamatonta. On perusteltua säilyttää mahdollisuus poistaa vaaraa ja merkittäviä vahinkoja aiheuttava yksilö. Edellä mainitusta syystä Maa- ja metsätalousministeriön asetusta, joka koskee poikkeuslupan ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavaa karhun metsästystä vuonna 2016–2017 pidetään Sisä-Suomen poliisilaitoksessa tärkeänä. Muilla poliisilaitoksilla ei ollut asetusluonnoksesta omaa poliisilaitosta koskevaa lausuttavaa.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola toteaa, että Luonnonvarakeskuksen (Luke) lausunnon 1 mukaan Suomen karhukanta on kasvanut 15 %. Tosin kasvu on tapahtunut vakiintuneen karhukannan hoitoalueella. Kehittyvän kannan hoitoalueella muutos on viimevuotiseen nähden negatiivinen, joten asetusluonnoksen kiintiö 13 yksilöä on aivan liian suuri. Kehittyvän kannan hoitoalueella metsästys on tarpeetonta ja vaarantaa karhukannan levittäytymisen. Myös arvioitu pentuetuotto on kehittyvän kannan alueella viimevuotista pienempi, kuitenkin tapettavien karhujen määrä on sama kuin viime vuonna. Tämä ei ole kestävää riistapolitiikkaa. Levittäytymisvyöhykkeen kiintiön määrää aiotaan nostaa vuoden 2015 yksilömäärästä (15 yksilöä) 23 yksilöön. Lisäyksen edellyttämää määrää pentuetuottoon ei kuitenkaan ole odotettavissa, ottaen huomioon, että edellisen vuoden arvio pentutuotosta levittäytymisvyöhykkeellä oli 90 pentua, mistä arvioitu toteutuma 77–95 pentua, arvion haarukan ollessa kohtalaisen suuri. Kiintiön kasvattaminen levittäytymisvyöhykkeellä vaarantaa hoitosuunnitelman tavoitteen karhukannan levittäytymisestä. Kiintiössä tulee huomioida myös va-

hinkoperusteisella poikkeusluvalla tapahtuva metsästys, sekä poliisin määräyksellä tapetut karhut. Näin ollen kiintiö on aivan liian suuri, jotta karhukanta pysyisi elinvoimaisena ja pystyisi hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti levittäytymään. Suomen karhukannan hoitosuunnitelma on vielä päivitysvaiheessa, suunnitelma on peräisin vuodelta 2007 ja se on auttamattomasti vanhentunut. Karhun aiheuttamien tuotantoeläinvahinkojen suhteen tulee panostaa vahinkojen ennaltaehkäisyyn. Metsästyksen ei ole osoitettu olevan tähän tarkoitukseen tehokas keino, vaan vaikutuksiltaan pysyvämpi ja tehokkaampi menetelmä on petovahinkojen ennaltaehkäisy. Muistiossa olevan kartan mukaan mehiläisvahingot sijoittuvat pääasiallisesti samoille alueille. Riistakeskuksella on riistahallintolain 1 luvun 2 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan tehtävänä ”riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistäminen”. LSL Tapiola muistuttaa ministeriötä tästä tehtävästä. Ministeriön tulee taata Suomen riistakeskukselle riittävät resurssit tätä tehtävää varten, jotta Suomen suurpetokantoja ei vaaranneta. Tulisi myös selvittää miksi karhukannan ollessa huipussaan v. 2010 (n. 2 000 yksilöä), karhun aiheuttamat vahingot lähtivät nousuun kuitenkin vasta kun kanta väheni merkittävästi. Porovahinkojen kasvu puolestaan selittyy vasahävikikorkvauksena ja poronlihan hinnan nousulla. Mehiläistarhauksen yleistyessä myös mehiläisvahingot ovat kasvaneet. Vahinkomäärät eivät siten korreloi suoraan karhukannan muutosten kanssa. Lajien suojelussa avainasemassa on elinympäristöjen suojelu. Myös parasta riistanhoitoa on riistan elinympäristöistä huolehtiminen. Tästä näkökulmasta on erittäin ikävää, että mm. soidensuojeluohjelman täydennys jäi toteutumatta. Liitto muistuttaa, että etenkin suot ja nevat ovat karhujen kannalta tärkeitä alueita marjasadon kypsyessä. Ministeriön esittämä kiintiö karhun metsästykseen on sama kuin vuonna 2010, jolloin karhuja oli runsaammin. Kiintiöllä tavoitellaan nyt ilmeisemmin kannan kasvun taittumista ja pahimmillaan estetään karhun levittäytyminen kehittyvän kannan alueella. Huomattavaa on, että vuoden 2010 kiintiössä kehittyvän kannan alueella kiintiösuositus oli kuitenkin 8 yksilöä. Nyt esitetty kiintiö on liki kolminkertainen.

MTK esittää, että vahinkoa aiheuttavien karhuyksilöiden poistamista tulee tehostaa. Viimeisen reilun kahden vuoden aikana on kaadettu vain yksi karhu vahinkoperusteisilla luvilla. Lupaehdot, joilla vahinkoa aiheuttavia yksilöitä voitaisiin poistaa, ovat epätarkoituksenmukaisen kireitä ja tekevät metsästyksen onnistumisesta lähes mahdotonta. Esimerkiksi mehiläistarhoihin erikoistuneita yksilöitä, joita on vain muutama prosentti karhukannasta, tulisi voida poistaa koiraa hyväksi käyttäen ja ampuminen sallia kauempana vahinkopaikasta. Tämä vähentäisi merkittävästi tuhoja ja säästäisi valtion korvausvaroja. Lisäksi tulisi kannanhoidollisten lupien myöntämisessä ja kohdentamisessa painottaa selvästi nykyistä enemmän niitä alueita, joilla vahinkoja esiintyy. MTK katsoo, että lupamäärän kasvattaminen karhukannan kasvaessa on nyt välttämätöntä. Esityksessä on oikea suunta kiintiöille, mutta laskelmista on pääteltävissä, että ne johtaisivat edelleen kasvuun poronhoitoalueen ulkopuolella. MTK esittää, että kaatolupakiintiöitä korotetaan poronhoitoalueen ulkopuolella esityksestä 10 %. Tämä johtaisi noin 9 % verotustasoon ja olisi edelleen varovainen ottaen huomioon kanta-arvioon liittyvän epätarkkuuden. Lisäksi MTK kiinnittää huomiota alueisiin, joilla karhukanta on tihein. Näillä alueilla asuvien ja työskentelevien ihmisten ja karhun kohtaaminen on todennäköisintä ja tähän liittyvät riskit suurimpia. Kysymys on myös metsissä työskentelevien ihmisten työsuojeluun liittyvästä kysymyksestä. Lupakiintiötä tulee kohdistaa erityisesti näihin tiheimmän kannan alueisiin.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että karhukanta ei ole vielä saavuttanut vuoden 2010 tasoa, joten kiintiön näin voimakas lisääminen on ennen aikaista. Asiassa tulee ottaa huomioon se, että Tassun karhukannan arvio on heitellyt vuosittain voimakkaasti. Yksi metodin virhelähde voi olla metsästäjien halu saada lupia. Näistä syistä kiintiön mitoituksessa tulee käyttää varovaisuusperiaatetta. Levittäytymisvyöhykkeen lupamäärän näin voimakkaaseen kasvattamiseen ei ole perusteita. Paikoin kanta on siellä taantunut viime vuodesta – kuten Keski-Suomessa (varsinkin sen länsiosis-

sa). Siksi lupamäärää ei pidä ainakaan näillä alueilla lisätä. Vahinkojakaan ei ole ollut aiempaa enempää. Itä-Lapin karhulupia on nostettu tänäkin vuonna voimakkaasti. Jos näin tehdään, keväällä ei pidä antaa poikkeuslupia helposti eikä ainakaan ennakkoperusteisesti. Sitä vastoin porovahinkojen arviointia pitää kehittää. Kiintiön kokonaismäärän tulee olla enintään 140 karhua, missä ovat kaikki ihmistoiminnan takia poistuneet karhut. Mahdollisesti tarvittaville vahinkoperusteisille poikkeusluville pitää varata osa koko maan kiintiöstä.

SYKE toteaa, että karhukannan arviointi on muita suurpetoja vaikeampaa, mikä voi johtaa ylisuureen karhukannan verotukseen. Asiassa tulee ottaa huomioon myös se, että Tassun karhukannan arvio on heitellyt vuosittain voimakkaasti. Tämän johdosta mitoituksessa tulisi käyttää varovaisuusperiaatetta. Erityisesti levittäytymisvyöhykkeellä ja kehittyvän kannan alueella metsästyskiintiön näin voimakkaaseen kasvattamiseen (+21) SYKE ei näe perusteita. Metsästyskiintiön voimakas lisääminen on vielä ennen aikaista, sillä maamme karhukannan suojelutaso tulee säilyttää jatkossakin suotuisana.

Sisäministeriö ja **Rajavartiolaitoksen** oikeudellinen osasto kannattaa asetusluonnosta karhukiintiöksi. Muilta osin Rajavartiolaitoksella ei ole luonnoksesta huomautettavaa.

Saamelaiskäräjät ilmoitti, ettei se lausu asiasta.

Asetusmuistiota korjattiin Suomen riistakeskuksen ehdottamalla tavalla ja sivun 4 lause muutettiin muotoon ”*Vakiintuneen kannan alueella, jossa kanta-arvio on tarkentunut ylöspäin, metsästyspainetta nostetaan hieman.*” Poronhoitoalueen kiintiötä itäiselle poronhoitoalueelle lisättiin lausuntokierroksen jälkeen 5 karhulla.

5 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 4 päivänä heinäkuuta 2016.

LIITTEET

Liite 1

Luonnonvarakeskuksen lausunto karhukannan tilasta 18.4.2016

Luonnonvarakeskus tuottaa riista- ja kalakantojen kestävän ja monipuolisen hyödyntämisen säätelyn edellyttämät riista- ja kalakantojen arviot ja ennusteet kantojen tilasta, alueellisen ja ajallisen säätelyn edellyttämät saalistilastot sekä huolehtii kannanarvioinnin kehittämisen edellyttämästä tutkimuksesta erityisesti suurpetojen osalta.

Lausuntonaan karhukannan tilasta Luonnonvarakeskus (Luke) esittää seuraavan.

Arvio karhukannan runsaudesta ja pentutuotosta pohjautuu vuoden 2015 aikana tehtyihin petoyhdyshenkilöverkoston havaintoihin. Arviossa keskitytään ilmoitettuihin pentuehavaintoihin, joista hieman yli 40 % on ollut mahdollista varmistaa jälkimittauksin. Kokonaisuudessaan karhuhavaintojen lukumäärä (11 426 kpl) nousi vuoteen 2014 verrattuna (10 359 kpl). Sen sijaan pentuehavaintojen määrä laski hieman mutta pysytteli silti korkealla tasolla verrattuna edellisiin vuosiin (2015: 1090 kpl, 2014: 1 216 kpl, 2013: 794 kpl ja 2012: 964 kpl). Havaintojen lukumäärien vaihteluihin voivat vaikuttaa eläinten lukumäärän muutosten ohella esim. petoyhdyshenkilöiden motivaatio, toimintaan annettu koulutus ja karhukannan säätelyä ohjaava lupapolitiikka. Lisäksi havaintomäärään voivat vaikuttaa yleisön kiinnostus ilmoittaa havaintoja ja/tai median kiinnostus suurpetoasioihin.

Kaikista pentuehavainnoista tehdyn analyysin perusteella erilliset pentueet tunnistetaan toisistaan. Erillisiä pentueita arvioitiin olleen 163–187, mikä on noin 18 % enemmän kuin edellisenä vuonna (134–160) (kuva 1). Kevään pentutuotto huomioiden vuoden 2016 karhujen lukumäärä arvioidaan 1 720–1 840 yksilön suuruiseksi (taulukko 1).

Suomen karhukanta on kasvanut noin 15 % verrattuna edellisen vuoden vastaavaan arvioon. Arvioiduissa yksilömäärissä tapahtui vahvistumista lähinnä itäisessä Suomessa, kun taas läntisessä Suomessa karhukanta taantui hieman tai pysyi edellisen vuoden tasolla. Kannanhoitoalueittain tarkasteltuna vakiintuneen kannan hoitoalueella ja levittämismisvyöhykkeellä yksilöiden lukumäärä on kasvanut, ja vastaavasti kehittyvän kannan hoitoalueella kanta on pienentynyt.

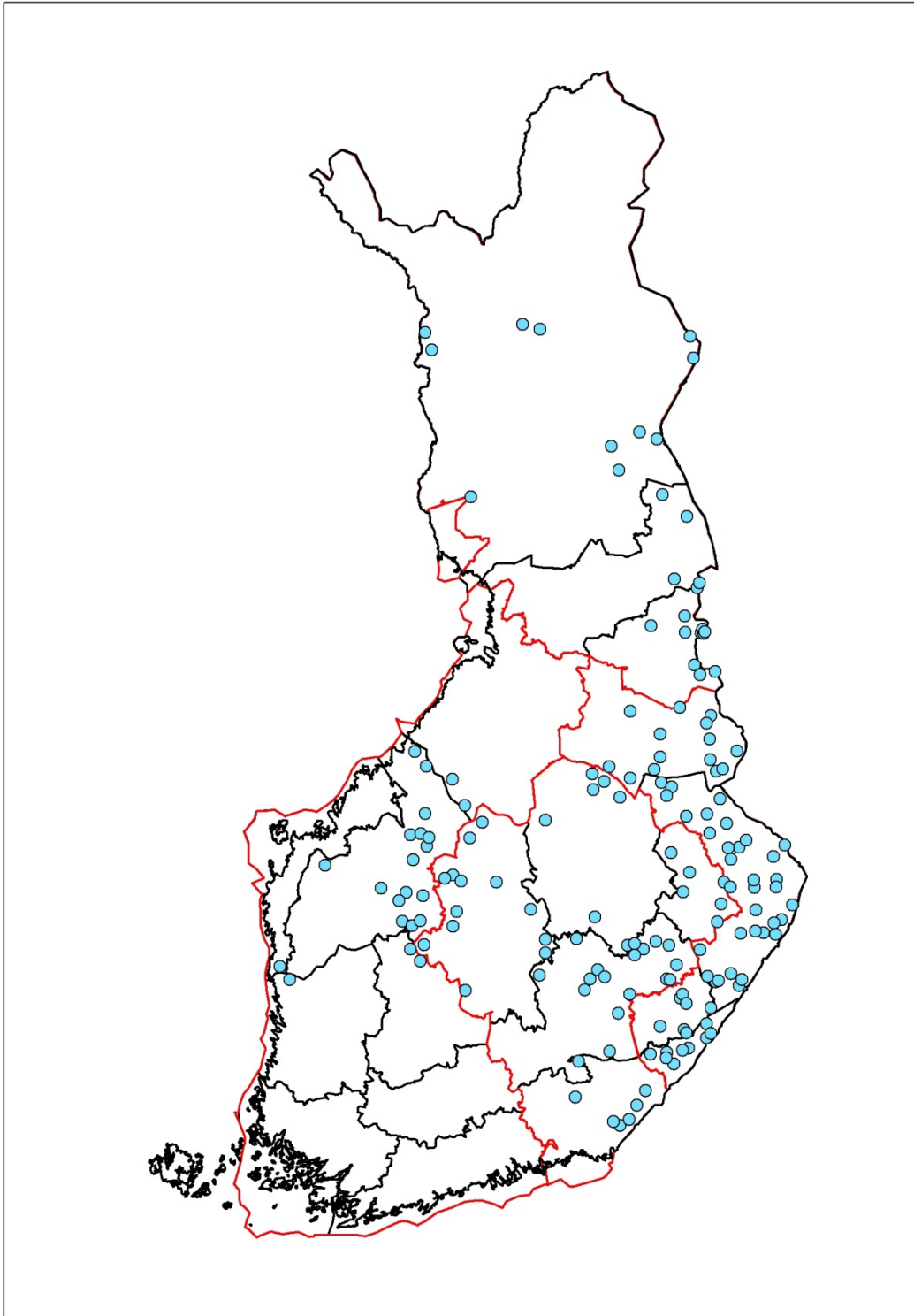
Alueellisten riistakeskusten osalla selkeää yksilömäärän kasvua tapahtui Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois- ja Etelä-Savon alueilla (yli 20 % kasvua verrattuna edellisen vuoden arvioon). Vähennemistä tapahtui lähinnä Oulun, Keski-Suomen ja Pohjois-Hämeen riistakeskusten aluetoimistojen alueilla. Muiden aluetoimistojen alueilla muutokset olivat vähäisiä (kuva 2).

Karhukanta-arvioon vaikuttaa biologisten tekijöiden ohella voimakkaasti myös havaintomateriaalin määrä ja laatu. Onkin hyvin todennäköistä, että nyt nähtävät muutokset Kainuun, Pohjois-Savon ja jopa Pohjois-Karjalan karhukannassa vuosien 2014 ja 2015 välillä eivät ole yksin biologisten tekijöiden aiheuttamia. Käytetty kannanarviointimenetelmä on erityisen herkkä laadukkaan, jälkimittauksia sisältävän havaintomateriaalin

määrän muutoksille, mikä lisää epävarmuutta etenkin yksittäisten vuosien alueellisissa arvioissa.

Poronhoitoalueella tilanne on niukkojen tietojen perusteella pysynyt ennallaan. Kannanarvioinnin ongelmaporonhoitoalueella on havainnoitsijaverkoston harvuus, mikä takia havaintoja kirjataan suhteellisesti vähemmän Poronhoitoalueen kanta-arvioon liittykin muuta maata enemmän epävarmuustekijöitä. Arviossa on laskennallisesti pyritty huomioimaan puutteet aineiston kattavuudessa. Poronhoitoalueen karhukanta on yksittäisten karhuhavaintojen perusteella runsain itäisen valtakunnanrajan tuntumassa.

Karhukannan on arvioitu kestävän 10 %:n suuruista pyyntiverotusta ilman kannan pienenemistä.

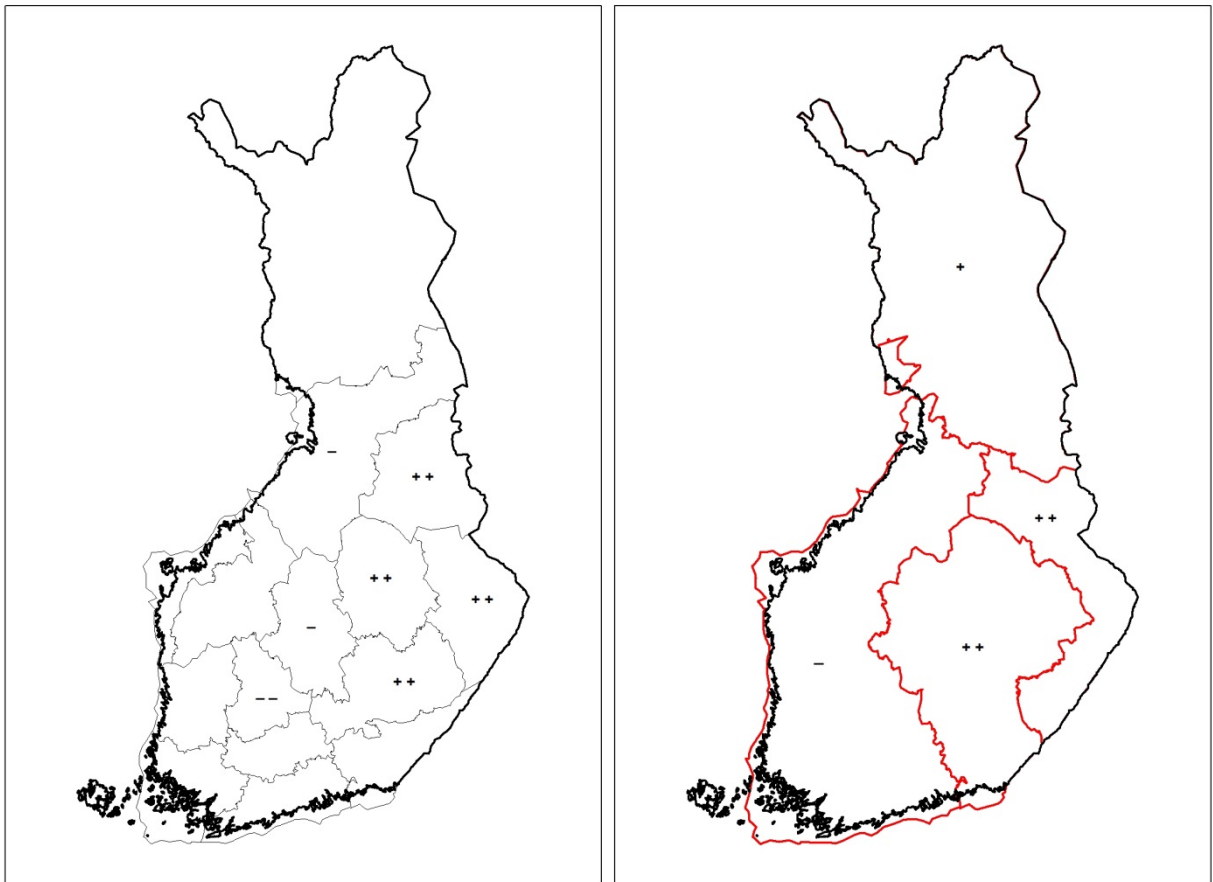
Kuva 1. Karhupentueet vuonna 2015.

Taulukko 1. Karhukannan pentutuotto 2015 ja arvio vuoden 2016 yhtä vuotta vanhempien karhujen määrästä ennen metsästyskautta ja pentutuotosta. Arvion mukaan karhujen kokonaismäärä oli 1 720–1 840 yksilöä.

Riistakeskus	Pentueet/pennut 2015	Vuotta vanhempia en- nen metsästys- kautta 2016	Arvioitu pentutuotto 2016
Etelä-Häme	0/0	8–15	2
Etelä-Savo	23–25/38–45	185–205	45
Kainuu	25–27/44–50	200–220	50
joista poronhoito- alueen ulkopuolella	14/23	115–130	25
Keski-Suomi	13–15/20–30	105–120	25
Kaakkois-Suomi	16–18/25–30	130–150	30
Lappi	11–20/17–35	150–200**	35
Oulu	7/10	55–65	15
joista poronhoito- alueen ulkopuolella	2/3	15–25	5
Pohjanmaa	16–18/29–35	125–145	35
Pohjois-Häme	2/3	15–25	5
Pohjois-Karjala	40–45/68–80	325–375	75
Pohjois-Savo	8/15	60–70	20
Rannikko-Pohjanmaa	1/2	8–15	2
Satakunta	1/2	8–15	2
Uusimaa	0/0	3–5	0
Varsinais-Suomi	0/0	3–5	0
Koko maa	163–187	1 380–1500*	341
Kannanhoitoalueet			
Poronhoitoalue	27–34/45–52	275–330**	70
Vakiintuneen kannan hoitoalue	66–72/113–138	530–600	120
Levittäytymisvyöhyke	48–54/77–95	405–470	100
Kehittyvän kannan hoitoalue	22–27/38–52	170–230	51

* vaihteluvälin raja-arvot pyöristetty lähimpään kymmeneen; yläraja vaihteluvälin keskiarvojen summa

**arvio ottaa huomioon puutteet aineiston kattavuudessa

Kuva 2. Karhukannan koossa tapahtuneet muutokset edelliseen vuoteen verrattuna riistakeskusten aluetoimistojen ja karhukannanhoitoalueiden perusteella (verrattuna lausuntoon 16.2.2015, Luke 251/00 04 05/2015). Muutoksen suuruus ilmoitettu plussina ja miinuksina (- - kanta pienentynyt yli 20%, - kanta pienentynyt 10-20% , + kanta kasvanut 10-20% ja + + kanta kasvanut yli 20%).

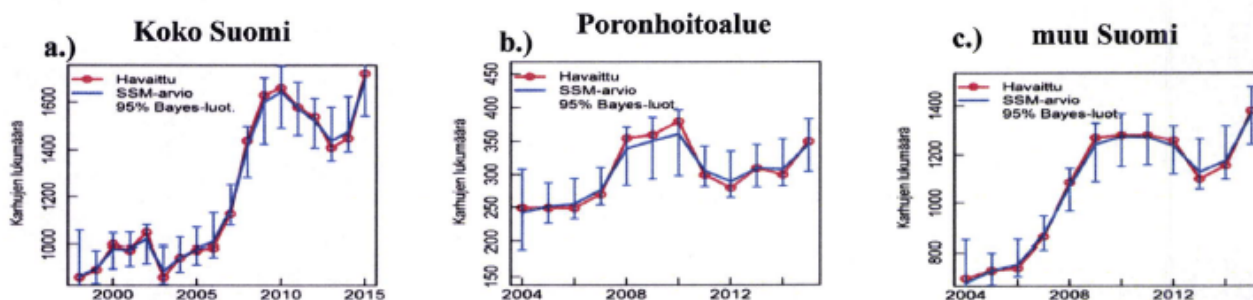
Liite 2

Luken 18.4.2016 lausuntoa täydentävä lausunto Suomen karhukannan tilasta 20.6.2016

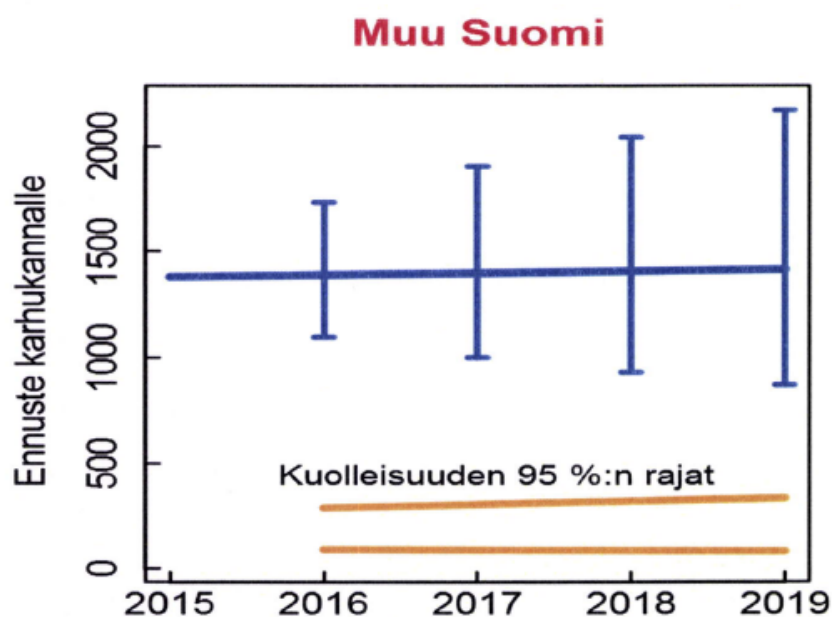
Karhukannan kehitys ja tunnetun kuolleisuuden ennustemalli

Suomen karhukanta oli edellisen kerran huipussaan vuonna 2010, jonka jälkeen kanta pienentyi nopeasti (kuva 1). Vuoden 2013 jälkeen karhukanta on kääntynyt uudelleen nousuun sekä poronhoitoalueella että sen eteläpuolisella alueella (Kuva 1). Ennustemalli sisältää epävarmuustekijöitä, joista yksi on vaihteleva havaintoaktiivisuus karhukanta-arvioon vaikuttavana tekijänä. Onkin hyvin todennäköistä, että muutokset karhukannassa vuosien 2014 ja 2015 välillä eivät ole yksin biologisten tekijöiden aiheuttamia. Mallia tarkastellaan ja muokataan tarvittaessa vuosittain.

Karhukannan on arvioitu kokemukseräisesti kestävän 10 % suuruista pyyntiverotusta ilman kannan pienenemistä. Karhukannan arvioidun koon ja tunnetun vuotuisen kuolleisuuden perusteella tehty matemaattinen malli poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen karhukannalle antaa ennusteen, jonka mukaan tunnettu kuolleisuus, jolla karhukanta pysyisi tulevana vuosina nykyisen suuruisena, on 13 % (kuva 2, taulukko 1). Taulukossa 1 on myös esimerkkeinä 5 % ja 20 % tunnetun kuolleisuuden ennustettu vaikutus kannan koon.

Kuva 1. Karhukannan kehitys vuosina 1998-2015 koko Suomen alueella (a), poronhoitoalueella (b) ja poronhoitoalueen ulkopuolella vuosina 2004-2015 (c).

Kuva 2. Ennuste karhukannalle poronhoitoalueen ulkopuolelle vuosiksi 2015-2019 tunnetun kuolleisuuden ollessa 13 %. Pylväät osoittavat kannan koon (todennäköisyysjakauman) 95 %:n ylä- ja alarajat. Kuvassa on esitetty myös kuolleiden karhujen (tunnettu kuolleisuus) lukumäärän vaihtelu kyseisellä verotusosuudella.

Taulukko 1. Ennuste karhukannan koosta vuonna 2019 kolmen eri kuolleisuusasteen mukaan (5, 13 ja 20 % tunnettu kuolleisuus) vuosittain toteutuvilla tunnetun kuolleisuuden osuuksilla (kuolleisuus-% on vuosittain vakio) Bayes-todennäköisyyslaskennan mukaan.

Tunnetun vuotuisen kuolleisuuden osuus kannasta	Keski-arvo-kanta 2019	Kannan 95 % alaraja 2019	Kannan 95 % yläraja 2019
5 %	2075	1165	3444
13 % *)	1414	873	2170
20 %	1042	585	1735

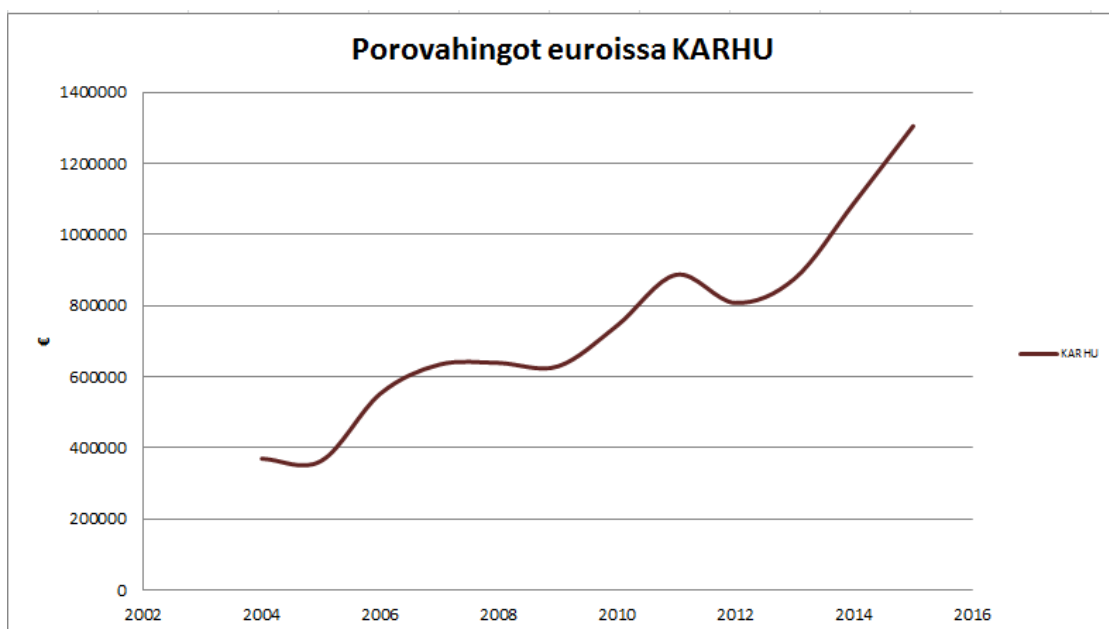
*) vertaa kuva 2, vakaan populaation ennuste

Liite 3

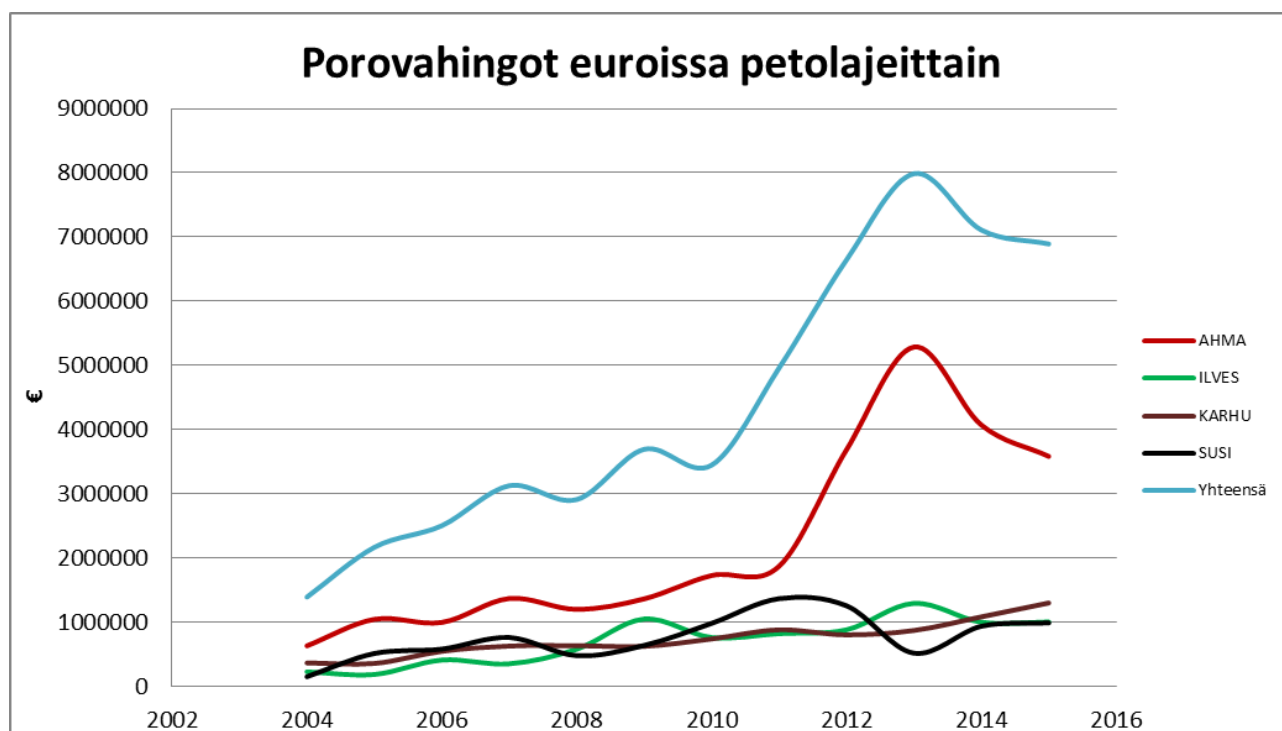
Kuvat 2–10

Kuva 2. Karhun tappamana ilmoitettujen porojen lukumäärä 2004–2015.

Kuva 3. Karhun aiheuttamat porovahingot euroina 2004–2015. Euromäärissä näkyy poronlihan hinnan nousu ja korvausjärjestelmän laskennalliset elementit eli poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korotettu korvaus ja vasahävikikorvaus.

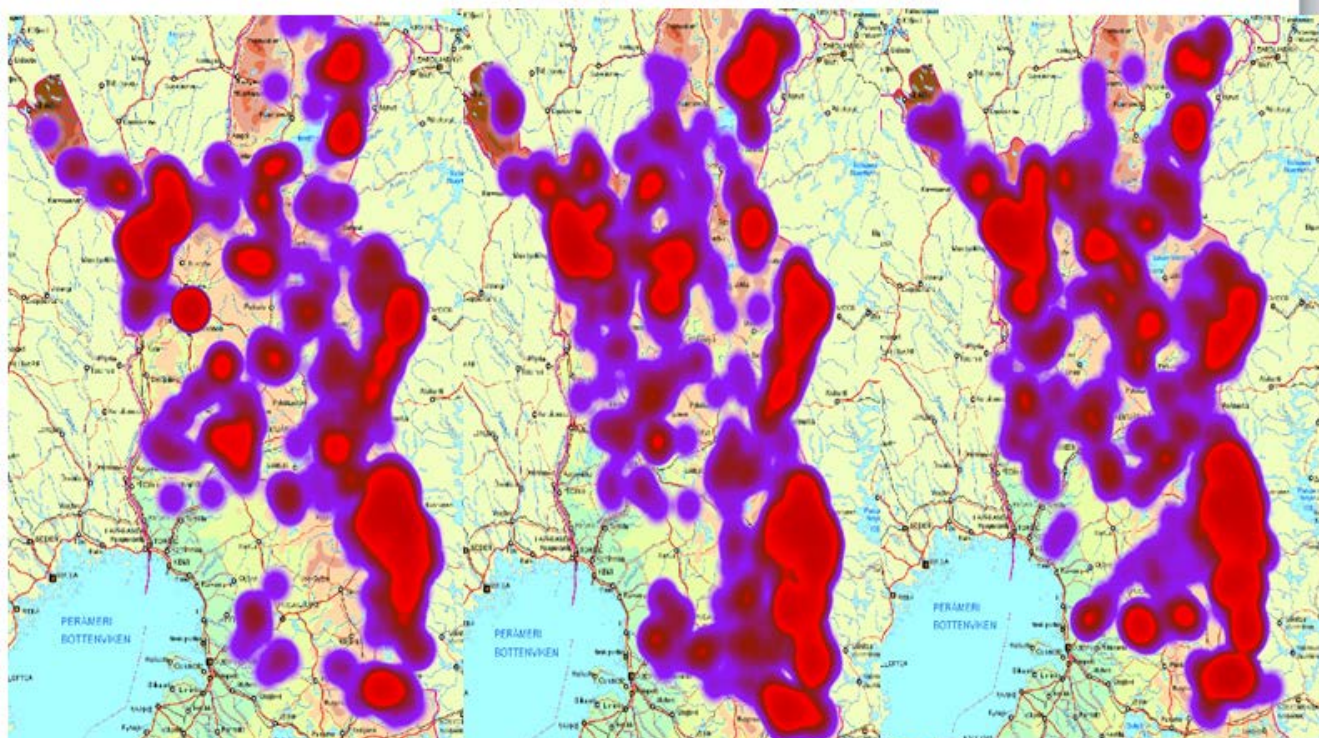

Kuva 4. Karhun aiheuttamat porovahingot euroissa suhteessa muihin suurpetoihin.

2013 (n=568/588)

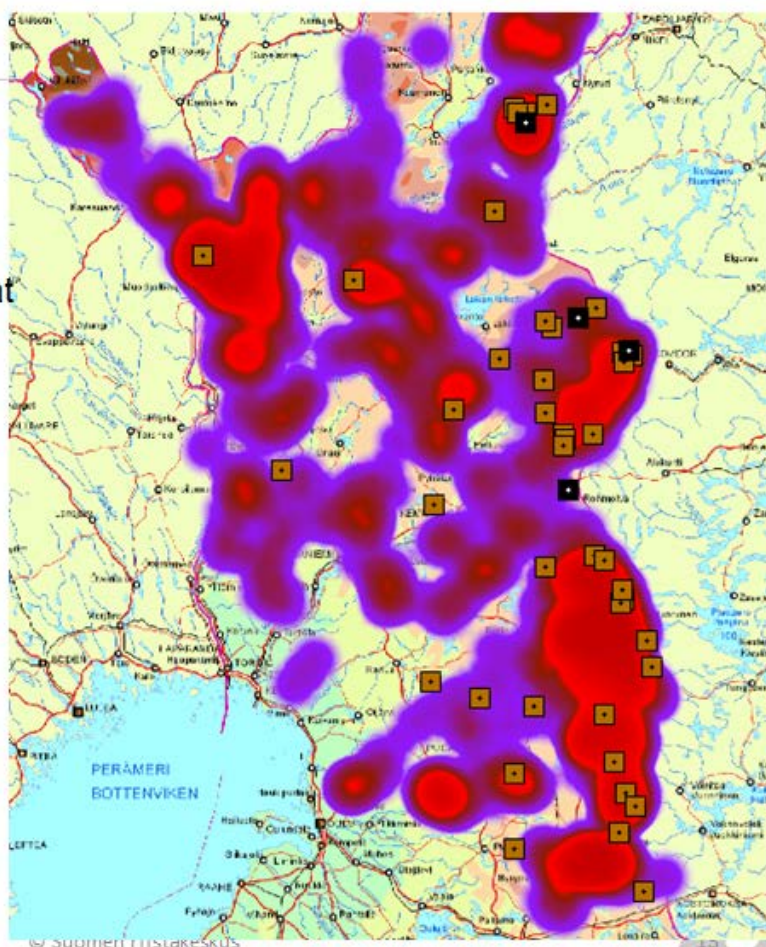
2014 (n=632/646)

2015 (n=706/723)

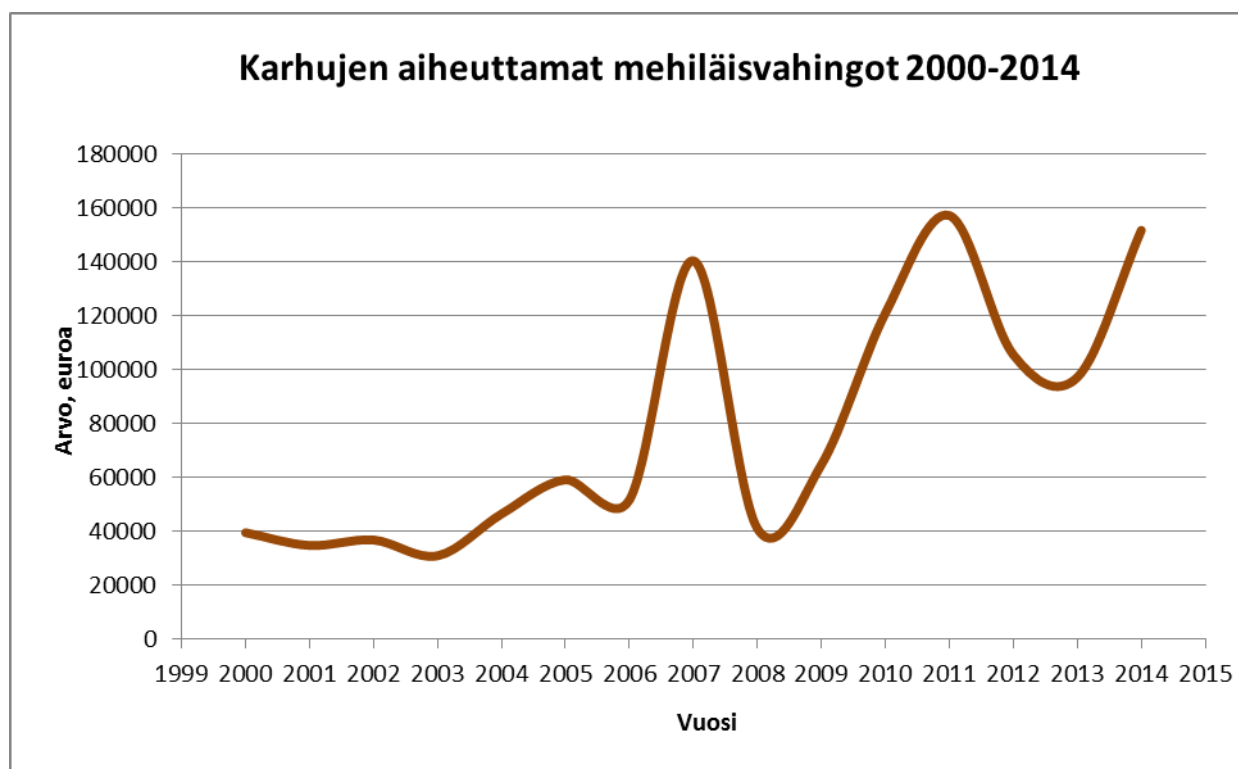
Kuva 5. Karhujen vuonna 2013-2015 aiheuttamien porovahinkojen sijoittuminen lämpökarttana. Lähde: Riistavahinkorekisteri.

Porovahingot 2015 lämpökartta
Kiintiösaalis 2015 ruskeat
Vahinkoluvilla kaadetut 2015 mustat

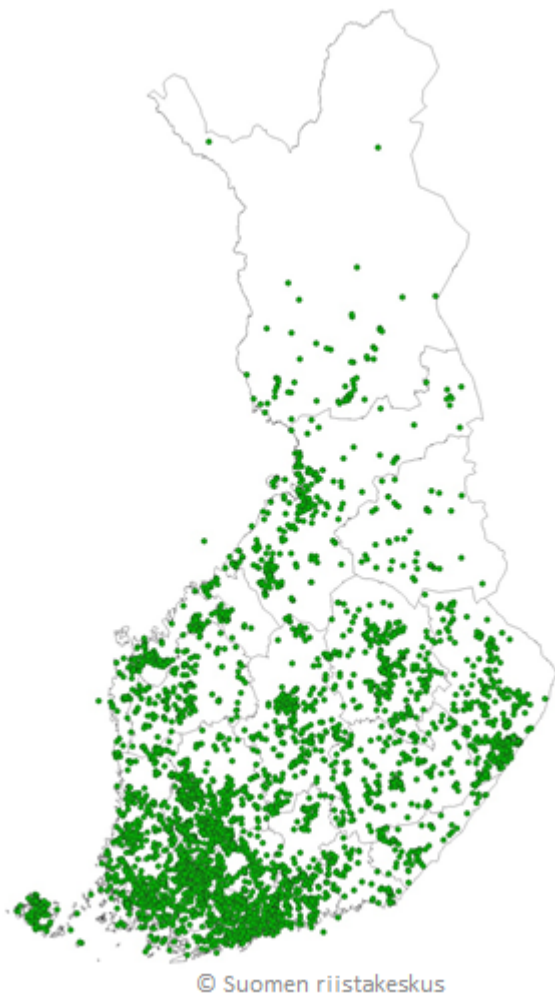

16.5.2016

Kuva 6. Metsästysvuoden 2015 karhusaaliin sijoittuminen suhteessa vahinkokeskittymiin. Lähde: Suomen riistakeskus

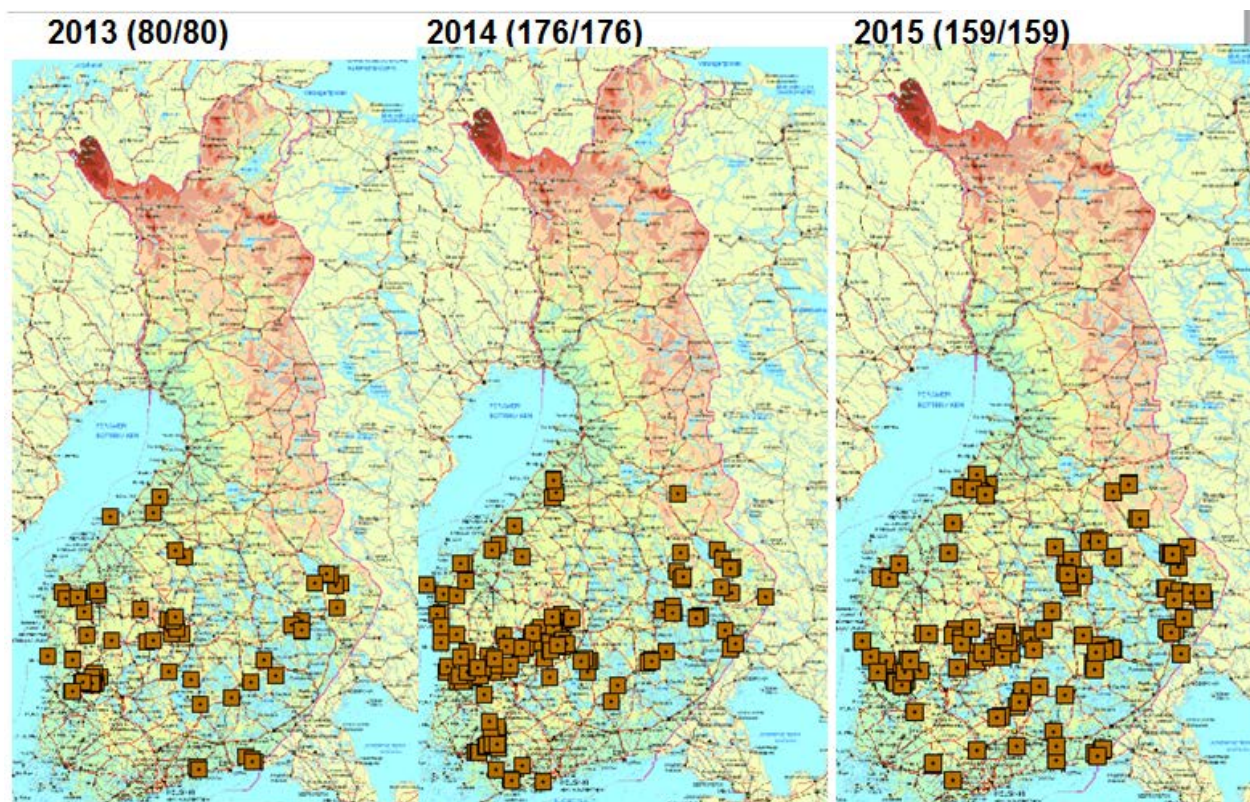

Kuva 7. Karhun aiheuttamat mehiläisvahingot euroina vuosina 2000–2015.

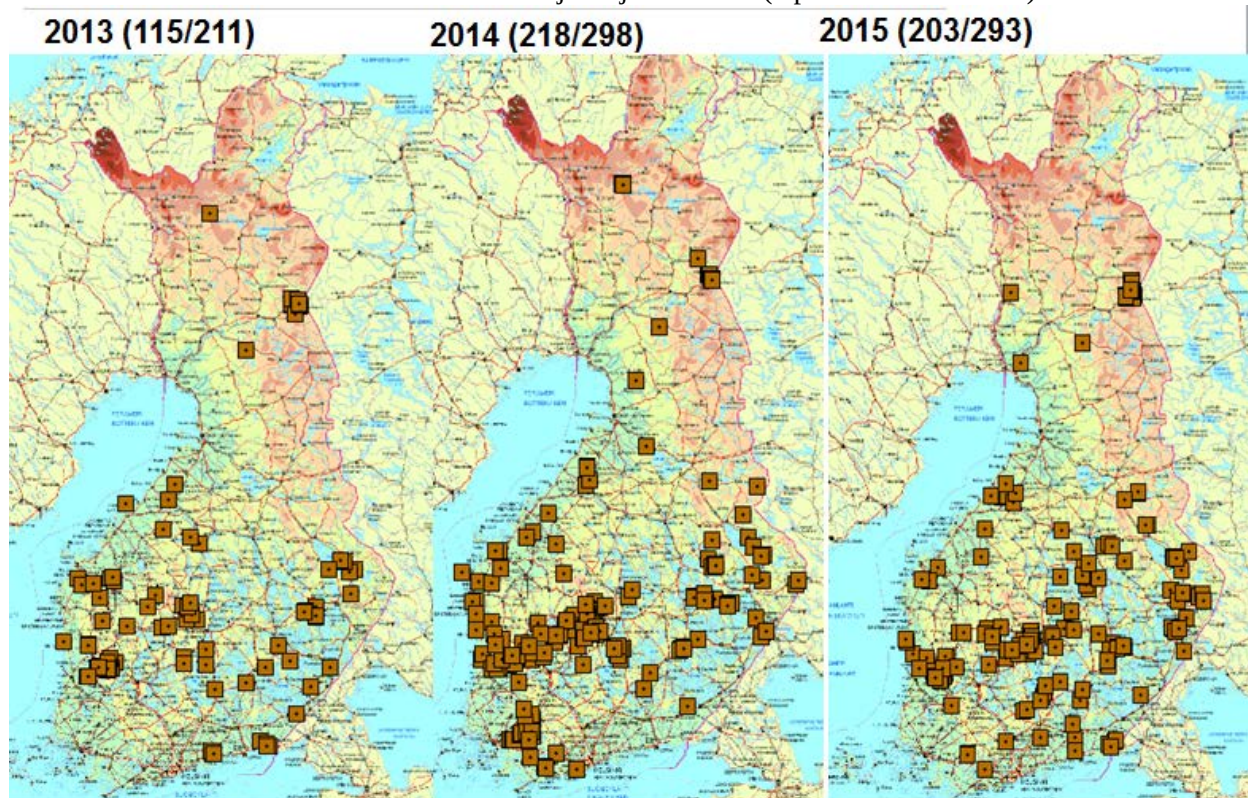

© Suomen riistakeskus

Kuva 8. Mehiläistarhat Suomessa. Lähde: Suomen riistakeskus.

Kuva 9. Karhun aiheuttamien mehiläisvahinkojen sijoittuminen (tapahtuma/lukumäärä).

Kuva 10. Karhujen aiheuttamat kotieläinvahingot (tapahtuma/lukumäärä).